D. D.

QUID

LINNÆO PATRI DEBEAT MEDICINA,

DISSERTATIONE ACADEMICA

BREVITER ADUMBRATUM,

QUAM,

VENIA ORDINIS EXPERIENTISSIMI MEDICI UPSAL.

PUBLICÆ PROPONIT VENTILATIONI

SVENO ANDREAS HEDIN,

ASSESSOR REG. COLLEG. MEDICI HOLMENSIS ET AD AULAM REG. MEDIC. PRIM. REG. SOCIETATIS MEDICÆ HAFNIENS. MEMBR.

RESPONDENTE

CHRISTOPHORO CARLANDER,

VESTROGOTHO, STIPEND. VICTOR.

IN ACADEMIÆ GUSTAV. AUDIT. MAJ. D. XIV APR. MDCCLXXXIV.

H. A. M. S.

UPSALIÆ,

TYPIS JOH. EDMAN, DIRECT. ET REG. ACAD. TYPOGR.

Plura quidem fecit, quam quæ comprendere dictis
In promtu mihi sit; rerum tamen ordine ducar.

OVIDIUS.

§. I.

Medicus, ſcientiæ ſuæ amans, in id quam maxime intentus eſt, ut exquiſitam illorum omnium habeat cognitionem, quæ non veteres ſolum tradiderunt artis machaoniæ ſcriptores, ſed et quæ recentiores memoriæ prodiderunt. In hunc autem finem Eorum ſcripta ſedulo evolvens, animo facile illam comprehendet veritatem, *non qui multa, ſed qui utilia ſcit, illum ſapere;* Sæpiſſime enim et oleum et operam perdit, qui titulis librorum fidit. Haud tamen eſt infitiandum, quin ars ſalutaris ab HIPPOCRATE tradita et ab *altero* HIPPOCRATE, Magno SYDENHAMIO, exculta, inde a BOERHAAVII temporibus in ſcientiæ formam feliciter redacta, jam ad illud ſit evecta faſtigium, ut noſtro, quo vivitur, tempore, ceteris quibuscunque ſcientiis nullo modo poſtponenda ſit; Atque id quidem operæ Virorum prorſus ſecularium eſt adſcribendum, quorum ſolertia et præcellens omnino ingenii vis, omnia rumpens obſtacula, poſteros colluſtrando facem ubique prætulit, eoque nomine non de arte minus, quam de ſingulis Æſculapii filiis bene merentiſſimos ſeſe reddiderunt, quippe qui opus exegerunt,

— — *quod nec Jovis ira nec ignes;*
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.

Verum nec defuerunt, nec olim defuturi ſunt, qui inſatiabili ſcriptitandi cupiditate incenſi, plus ſpargunt infelicis lolii, quam ſegetum, quæ frugibus gaudebunt. Et certe enim ſcio, qui rigidam ejusmodi ſcriptorum cenſuram ſuſciperet, juvenibus medicis non ſolum utiliſſimum fore, ſed et ipſorum pecuniæ et tempori largiter parſurum.

§. II.

Diſſertationem itaque juſſu ſuperiorum edituro, lubens fateor, hanc in primis arriſiſſe materiam, ſi ferre valuiſſent humeri, atque arctis ſpeciminis Academici cancellis circumſcribi potuiſſet; vidi autem immenſum valde ſpatium, quod decurrere non fui auſus, quippe qui negotiis ex duplici officio perfungendo diſtractus, temporis mei potens non fui. Atqui dolor ille acerbus, quem auribus et oculis percipiunt omnes boni, tam intra quam extra Patriam, ex obitu *utriusque* LINNÆI, Patris et Filii, in hiſtoria naturali et ſcientia Botanices *Principum*, quorum memoriam gratiſſimam ſervabnnt ſeri Poſteri, in mentem mihi revocat LINNÆI *Patris* maxima in ſcientiam, quam colo, merita. Quæ quidem dum penicillo parum culto adumbrare mihi conſtituo, non dubito fore pleroſque, qui judicent hoc opus leve et non ſatis dignum tanti nominis *Viro*, Cujus etjam piis manibus alii dudum merentiſſimi a) juſta perſolverunt paren-

a) Dom. BÄCK Eqv. de Stell. polar. Archiat. Reg. et Colleg. Reg. Med. Holm. Præſes, primus ſermone funebri meritorum LINNÆI fuit præco digniſſimus, quem poſtea ſecuti ſunt *Le Marquis de* CONDORCET

rentalia. Aſt tantorum facinorum quis modus? mea me itaque jubet in Præceptorem pietas, ut quæ in medicinæ emolumentum contulit vir ſupra omnes meas laudes celebratiſſimus, ſpecialius enumerem. Cui propoſito accedit adhuc ratio quædam majoris incitamenti, ſcilicet non defuerunt LINNÆI nominis invidi *b*), qui dum ipſi juſtam laudem *ſummi Botanici* demere non potuerunt, ut ſaltem de fama *Medici Theoretici* omnem detraherent exiſtimationem, adniſi ſunt. Hinc ut vindicentur et nomen et fama LINNÆI, eo, quo potuerim, modo, in opera illius medica inquiram, ut juniores ſaltem Medicos, ad ipſius ſcripta perſcrutanda adducam.

et VICQ' D'AZYR ſociet. Reg. Med. Pariſ. a ſecretis perpetuus; quorum hic ille eſt, qui quamvis elegantiſſime vitam et facinora LINNÆI depinxerit, Cenſorem tamen agere ſat incongrue ſibi permiſit, in quem redarguendum omnes, quotquot fuerint, LINNÆI diſcipuli, occaſione data, merito animum intendunt; unde etjam opera celebr. Aſſeſſ. BLOM provinc. Dalekarl. Medici dexterrimi, dudum in eo fuit verſata, ut, quæ contra Syſtema naturæ LINNÆI protulerat Dom. VICQ' d'AZYR, inprimis refutaret. Vide *Samling af Rön och Upträkter* 1781.

b) Fateor me heic invitiſſimum adponere nomen Dom. VICQ' D'AZYR ſed notam injuſti valde Cenſoris incurrit, ubi in Oratione funebri citata his de LINNÆO *Medico* utitur verbis: "Il etoit moins permis a Mr. "LINNÆUS qu'à tout autre d'ecrire ſur les objets, qui lui etoient etrangers; parce qu'il y portoit cet eſprit de détail et de ſtile aphoriſtique et "figuré, que l'on a regardé comme des defauts, memes dans les ou"vrages, qui ont etabli ſa reputation". — Quam iniquum autem judicium hoc ſit, in ſequentibus dilucidare conabimur, dum turpe erit Auctori, ſi culpa ipſum redarguit.

§. III.

Morborum recta cognitio, quæ adcuratiori perficitur descriptione, inter primaria requisita habetur, quæ medicum constituunt, quam proxime sequitur medicamentorum et Diætæ exactissima scientia, quibus, cognito morbo, vis illius scite est impugnanda et tuto debellanda. Hocce triplici officio Medici egregie adeo perfunctus est LINNÆUS, ut in his omnibus auctor et præceptor Discipulis suis fuerit consummatissimus. Munus Professoris ad Regiam hanc Academiam adeuntem non fugiebat, in quanta inopia et Docentes et Discentes versarentur eo, quod nullum adhuc conditum esset morborum systema, ad cujus normam in dignoscendis morbis nec ipsi duci, nec alios ducere possent, unde etjam inter primaria Medicinæ obstacula defectus cognitionis pathologicæ semper fuit habitus; Morborum enim Genera male disposita et pejus adhuc in Species distributa, maximam omni tempore et in tradenda et exercenda Medicina adtulerunt confusionem. Ut autem in primis species morborum ea, qua unquam fieri posset, perspicuitate traderentur, eo validius urgebat, quo certius sibi perspectum habuit, *medicamentum curare speciem, raro genus morbi;* unde quoque futurum putavit, ut, specierum morborum adæquata determinatione facta, facile determinarentur totidem specifica remedia; Cujus sententiæ veritatem plurima omnino comprobare videntur exempla: sic enim *Polygala senega* contra *morsus serpentum Viola tricolor* in *crusta lactea*, *Collinsonia* in *colica puerperarum*, *semina Sabadillæ* ad *pediculos necandos*, sese commen-

mendarunt virtute singulari, quorum tamen omnium, ut quam maxime illustrans, *Ipecacuanham* adferre liceat, quæ sicut nobis detexit medicus *c*) nostratium acutissimi ingenii, refractissima subministrata dosi, specificum adeo se præbet remedium in *hæmorrhagia uteri*, ut numquam Magistrum fefellerit, cujus vim *d*) si quis in plurimis aliis hæmorrhagiæ speciebus tentaret, eundem exspectans effectum, spe frustratum se omnimode videret. Ad LINNÆI usque tempora, qui primus systema quoddam morborum condiderat, fuit vir de re medica meritissimus, Dominus LE BOISSIER DE SAUVAGES, cujus opera ut in re ardua, tanto fuit medicis acceptior, quo verius est, præeunti maxima semper sese offerre obstacula. Verum quamvis SAUVAGESIO fuerit reservatum ante alios hunc vastissimum decurrere campum, eoque ipso, edita *Pathologia methodica*, morborum cognitionem medicis reddere faciliorem; recte tamen asserimus LINNÆUM, cui in systematibus construendis ingenium tribuit natura prorsus singulare, cognito vix SAUVAGESII opere, in eo dudum fuisse occupatum, ut inopiam in hoc scientiæ genere sublevaret. Itaque quam primum Professor Medicinæ constitutus erat, id sui muneris judicavit, ut pathologicas suas prælectiones ad certum systema discipulis suis in-

c) Celebr. Dom. DAHLBERG Consiliar. Reg. Colleg. Metall. ante hæc Medicus Regius primarius.

d) Observavit Dom. Professor BERGIUS pag. 103. Materiæ suæ Medicæ, Ipecacuanham in plurimis hæmorrhagiæ speciebus incassum fere tentatam, in unica hæmorrhagia uteri votis respondisse. Cui sententiæ accedunt plures observatores.

institueret, quod tandem anno 1759 forma dissertationis cum orbe erudito communicavit, idque jure *alterum* systema morborum, *Vogelii* tertium, ex sententia Illustris Edinburgensium Professoris CULLEN, habetur, adeo ut SAUVAGESIO *summo* æmulus omnino fuerit LINNÆUS. Ast si æmulatio tantæ laudis inter hos maximi nominis viros nostram meretur adtentionem, nec illorum amicitia id minus mereri videtur, quæ tanta omni tempore fuit, ut dum viveret celebris Monspeliensium Professor, LINNÆO semper in paucis dilectus fuerit. Neque SAUVAGESIUM puduit in nova *Pathologiæ methodicæ*, quam postea imprimendam curavit, editione, non solum LINNÆUM in citationibus suis adducere, sed et totas adoptare descriptiones, et genera *Ipsius* nova sua facere. Qui postea etiam in systematibus condendis desudarunt viri egregii, VOGEL, CULLEN, SELLE, SAGAR, HAARTMAN, DANIEL, *e*) hos

e) D:us VICQ' D'AZYR heic iterum minus amice in LINNÆUM invehitur, de Generibus morborum statuens: "qu'ils sont un tableau nosologique, dans "lequel l'auteur a employé, avec une sorte de profusion, des expressions "inusitées et barbares pour indiquer et classer les differentes maladies, et "même les incommodités les plus legères, de sort qu'en le lisant il semble, "que le nombre des maux, dont l'espece humaine est affligée, soit au "moins augmenté de moitié. Quamvis hæc adsertio vix refutatione egeat, comparationem tamen inter LINNÆUM et SAUVAGESIUM instituere placet, ut quinam horum scriptorum vocabulis plus barbaris fuerit usus, constet; Habet enim *Hic Esseram, frambæsiam, Physconiam, Beriberii, Julerb, exaniam,* quæ nomina morborum nec *linguæ*, nec *auctoritatis* certæ, sunt testimonia, ne SAUVAGESIO imputemus, quod is ille omnino sit, qui plurimis factis subdivisionibus numerum malorum auxit; *Ille* contra duo admo-

hos primarios *Pathologiæ ſtatores* omni proſequuntur honore, teſtantes ſe vel nunquam talibus operibus pares fuiſſe, niſi hos præeuntes habuiſſent. De *Generibus* itaque *morborum* LINNÆI judicium laturi, ſtatuere non veremur, illa Compendium, (nam pro tali opus ſuum ſemper haberi voluit) nobis ſiſtere, omne ferens punctum, quippe quod *perſpicuitate definitionum*, *rerum definitarum juſta diviſione et optime diviſarum deſcriptione et brevitate nullo non tempore commendabile.* Huic præterea ſi addatur oratio inauguralis ab *Ipſo* habita, cui titulus *Hypotheſis nova de febribus intermittentibus*, ut et quæ ſub *Illius* præſidio poſtea prodierunt diſſertationes plurimæ: *Morbi claſſici*, *de variis ex bieme morbis*, *morſura ſerpentum*, *Geneſis calculi*, *Febris*

B

---

dum nova attulit genera, quæ veterum auctoritate deſtituuntur, *Raphaniam* loquor et *Cocytam;* de illa, ut de morbo prorſus ſingulari, diſſertatione egit ſub LINNÆI præſidio D:us Aſſeſſ. ROTHMAN, ubi nihil invenitur barbari, ſed quæ dicta fuerint, politiſſimi certe ingenii fœtus ſunt. De hac autem D:us VICQ D'AZYR ipſe confeſſus eſt, quod ſit morbus ſæviſſimus, habitantes Sveciæ borealis et paluſtris partem infeſtans, unde etiam nomen genericum ipſi tribuens auctor, illud a fluvio infernali *Cocyto* deſumere voluit, ut et vermem, hunc morbum cauſſantem, *Furiam infernalem* vocavit. Ad numerum multiplicatum quod attinet, ulterius æmulatorem ejus SAUVAGESIUM conſulamus, qui in pathologia ſua methodica tradit 10 Claſſes, 44 ordines et 314 Genera, LINNÆUS autem 11 Claſſes ſtatuit, 37 Ordines et 325 genera, unde compenſatis compenſandis calculus evidens eſt. Cui præterea in ſcripta pathologica D:ni VOGELII inquirere contigit, ſciat certe, quod Illi *Hippos*, *Illoſis*, *Sincleſis*, *Catacláſis*, *Ciloſis*, *Hipophaſis* totidem ſint genera; ne ipſum Dom. DANIELEM adducam, Pathologiæ ſcriptorem facile exactiſſimum, qui, ſi quis unquam, cum profuſione loquitur.

Febris Upsaliensis, *Hæmorrhagia ex Plethora*, *de Varia Febrium intermittentium cura*, *de Scorbuto*, *Perspiratio insensibilis*, ceteræ, constat omnino LINNÆUM illam tradidisse discipulis suis doctrinam, qua tandem sibi ipsis & scientiæ quam maxime utiles forent.

§. IV.

Clavis Medicinæ, libellus, quem merito compendium totius scientiæ medicæ adpellamus, prodiit Holmiæ anno 1766. Quisquis fuerit emunctioris naris Medicus, qui, omni præjudicata opinione abjecta, judicium de hocce libello ferre sustinet, sine dubio lubens concedet, ingenium LINNÆI acutissimum tanto conatui unice par fuisse; illa enim heic acies ingenii elucet, ut fidem omnino superet, Medicinam, quam artem semper conjecturalem futuram statuunt ignorantes osores, sub ejus manibus speciem Physicæ experimentalis induisse, principiisque et adsertis æque exploratis superstructam. Diffitendum tamen non est, opus hocce, licet omni et admiratione et adtentione nostra dignissimum, summis quibusdam Medicis aliquo jure videri et difficile omnino comprehensu et praxi forsitan minus adaptatum. Verum in rebus tantæ indaginis raro sibi sufficit ingenium mediocre, nisi filum hoc Ariadnæum per obscuros scientiæ mæandros ab ipso Auctore Illustrissimo sequi disceret; hinc est, quod, qui Censores agere voluerunt, notam ignorantiæ suæ prodiderint, cum quæ proposita fuerint, se vix intellexisse fateri coacti sint; quod ipsi contigit Domino VICQ D'AZYR, *Corticale vitale* (*Clavis medic.*

medic. pag. 5.) per cutem reddenti, Cui quam abſona ſit idea *vitalis corticalis*, nullum vel leviter in re medica verſatum fugere poteſt; unde nec mirum, ſi de utilitate hujus operis æque abſona ſit concluſio.

§. V.

Materia medica et *Diæta* ſunt ſine dubio potiora Therapiæ cenſenda ſubſidia, quorum auxilio deſtitutus Medicus, inermis prorſus eſſet, ſi vel optima gauderet cognitione eorum, quæ *Anatomia* tradit de corporis ſtructura, *Phyſiologia* de functionibus, et *Pathologia* de vera morborum diagnoſi. Ad LINNÆUM uſque nullum fere invenimus ſcriptorem, qui, ea qua decet methodo, hæc neceſſaria medicinæ fulcra tractaverat, ut potius neglecta, tantis fuerint tenebris obvoluta, ut ſcientiæ formam vix præ ſe ferrent. Illuſtriſſimus BOERHAAVE primus quidem fuit, qui, præter alia neceſſaria in arte emendanda, ad Diætæ neglectam illuſtrationem animum intendebat. Illum itaque preſſo pede ſecuturus LINNÆUS, quod olim adgreſſus erat opus Præceptor ejus ſummus, feliciter continuavit et ad faſtigium evexit. Etenim quo magis ſibi cognitum habuit, *Diætam* rite inſtitutam ad valetudinem tuendam maxime conferre, ita quoque id *Ipſi* curæ fuit, ut, illius principiis rite cognitis, Medici juvenes ad officia ſua tute obeunda prodirent. Hinc tertio quovis anno curſum diæteticum abſolvere conſveverat, idque methodo omnino nova egregie adeo fecit, ut de præcipuis Diætetices partibus diſcipuli ejus, quæ in prælectionibus hauſerant dogmata, ſub *Illius*

præſidio ſpeciminum Academicorum loco nobis tradiderint; hæ autem diſſertationes non ſolum doctrinæ et rerum ubertate ſeſe commendarunt, ſed et ingenii ſale ubique conditæ, ſemper noſtram ſibi conciliabunt adtentionem. Earum titulos heic adferre liceat, quo ex ipſo fonte hauriantur adſerta; in his autem primariæ ſunt: *Aër habitabilis*, *Motus polychreſtus*, *Reſpiratio diætetica*, *de Varietate ciborum*, *Culina mutata*, *Potus theæ*, *coffeæ*, *chocolatæ*, *de Pinguedine animali*, *Flora œconomica*, *Plantæ eſculentæ patriæ*, *Fundamenta valetudinis*, *de Acetariis*, *Spiritus frumenti*, *de Pane diætetico*, *Diæta acidularis*, *Macellum olitorium*, *Fructus eſculenti*, *Inebriantia*, *Senium ſalomoneum*, *de Medico ſui ipſius*, *Diæta per ſcalam ætatis humanæ obſervanda*, *Circa fervidorum & gelidorum uſum paræneſis &c.* In quibus omnibus reformatorem ſæpe egit, ſcientiæque illam conciliavit evidentiam, quam hactenus deſideraverant omnes cordati Medici. Verum antequam hæc omnia miſſa faciamus, ſpeciatim illam diſſertationem nominandam cenſeo, cui titulus *Nutrix noverca*. Convenerunt dudum inter ſe Medici de noxio nutricis mercenariæ lacte, quorum ſententiæ etjam Philoſophi acceſſerunt, inter quos nuperum JEAN JAQUES ROUSSEAU nominaſſe ſufficiat. Anno 1779 Facultas medica Pariſienſis hanc materiam ad ulteriorem dilucidationem propoſuit præmio, quod reportavit D:us LANDAIS diſſertatione *ſur les avantages de l'allaitement des enfans par leurs meres*, quam ob elegantiſſimum ſcribendi genus omnibus medicis commendatam volumus; ſed tantum abeſt, ut hunc auctorem, laudatiſſimum quamvis, LINNÆO de eadem materia

teria differenti præferamus, ut potius contendamus, principia, quibus D:us LANDAIS suam stabilire vult sententiam, minus inniti eruditione medica, pompa licet verborum quam maxime superbiat opus.

§. VI.

Quantacunque autem fuerit LINNÆI opera in omnibus iis, quæ sui officii erant et medicinæ inserviebant illustrandæ, in eo tamen quam maxime laudanda est, quod totam funditus emendaverit *Materiam Medicam*, cujus, inde a DIOSCORIDES tempore usque ad Botanices reformationem, defectus neminem, vel paullulum in medicina versatum, fugere potest. Si enim illam agnoscimus veritatem, *Regnum* scilicet *vegetabile* et optima et plurima nobis præbere *medicamenta*, hæc autem fere sola *Therapiam* constituere, prono simul alveo fluit, *Horum* talem futuram cognitionem, quale fuerit illius scientiæ fundamentum, unde adserta de illis hauriuntur; illo autem vacillante, ut per plurima secula vacillavisse novimus Botanices certitudinem, nec ullam dari *Materiæ Medicæ* certam rationem, hincque nec ullam *Medicinæ* certitudinem. Verum ut nostra adsertio magis indubitata evadat, exemplis ex Historia litteraria medicinæ breviter allatis, illam collustrare lubet. DIOSCORIDES omnesque ejus asseclæ sola experientia suffulti, dogmata sua, quo potuerint modo, explicarunt, nullam a priori rationem noscentes, quam pro illis stabiliendis adducere possent; Horumque nomine *Empiricorum*, meminit vetustas. Hos excepit Gens breviori se credens incessuram tramite, quæque,

in aſtrorum influxu et plantarum cum certis conſtellationibus congruentia ſeſe inveniſſe vires plantarum, haud dubitavit, indeque *Aſtrologi* fuerunt vocati. Hos ſecuti ſunt *Signatores*, qui ex *habitu* et *colore* floris, facieque externa cujuscumque plantæ, ad vires illarum in corpus humanum vanam omnino deduxerunt concluſionem. Surrexerunt tandem *Chemici*, qui ad artis ſuæ rigidiſſimas regulas omnia examinanda voluerunt, putantes ſe conſtitutiva plantarum principia reſolvere, extrahere et iterum componere poſſe, unde quoque, quibus adyta naturæ paterent, ſe ſolos eſſe credebant. Illorum autem ſcientia, medico licet non minus utilis, quam neceſſaria omnino, Medicinæ tamen in medicamentorum viribus inveſtigandis, nunquam *qua talis* inſervivit; heic enim adeo nihil valet, ut bis mille analyſes plantarum, Pariſiis factæ, ſat demonſtrarint, *illam plurima elaborare poſſe, ſed nulla detegere medicamenta.* Cadente ſic Chemicorum theoria, *Botanici* noviſſime in ſcenam prodierunt, qui, quoniam adſerta ſua ſyſtemati naturali ſuperſtruere ſunt adniſi, propoſitum etjam finem facilius tandem ſunt asſecuti. Horum in numero plures habuimus, qui, ex principiis Botanicis, plantarum vires eruere inceperunt. Aſt illorum conamina, quo certioribus principiis fuerint innixa, eo certiores etjam feciſſe progreſſus facile conſtat; unde quoque prona eſt concluſio, quod, illis inſufficienti ratione ſtabilitis, totum quoque corrueret ſyſtema, id quod de pluribus valet, unico excepto Linnæo, cui ſoli opus tantæ indaginis condere fuit reſervatum. Tenebris enim Hiſtoriæ Naturalis ab *Ipſo* diſcuſſis, prodiit

diit *Botanica* iis ſuffulta principiis, ut nulli ſcientiæ nec major certitudo, nec utilitas evidentior ſit, ſi vel nullam aliam allegare poſſemus, quam, quod baſin et fundamentum conſtituat *Materiæ Medicæ*, unde ægrotantibus tota ſalus.

§. VII.

Medicamentorum nomine veniunt illa ipſa inſtrumenta, quibus medicus in debellandis et curandis morbis utitur, ſuntque hæc vel *ſimplicia* vel *compoſita*. *Illa* ex tribus Regnis naturæ colliguntur, *hæc* autem ex collectis conficiuntur et commiſcentur, prout cujusvis fuerit ingenii captus. *Materiæ Medicæ ſtatorem illum* dicimus *conſummatiſſimum, qui ſedulus colligit ſimplicia, ea ad certa principia exponit et dignoſcere ſufficienter docet, dignotorumque uſum methodo ſcientifica nobis communicat, et tandem qui de ignotorum et novorum cognitione adquirenda ſcite nos inſtruit.* LINNÆUM primum ſe talem præbuiſſe Materiæ Medicæ ſcriptorem, plurimis argumentis demonſtratum ibimus, in quem finem Materiam Medicam, ab *Ipſo* conſcriptam, examini ſubjicere liceat, quæ typis impresſa prodiit Upſaliæ 1749. Meum vero qualecumque judicium antequam adferre auſim, audiamus Illuſtriſſimi HALLERI ſententiam, qui illam *commodiſſimum prælectionibus Compendium* vocat, quodque *inter optima ſit Auctoris*, dicit. Plures omnino habuimus Materiæ Medicæ ſcriptores; quorum quædam opera in majora congeſta volumina, alia iterum in formam compendiorum fuerunt digeſta; hujus generis eſt *Materia Medica* Illuſtriſſimi LINNÆI, quam lectionibus ſuis deſtinavit. Aſt ſit licet opus hoc com-

compendii nomine insignitum, plura tamen continet, quam quæ antea ullum comprehenderat tale opus; nam omnia, quæ fundamentum cognitionis cujusvis plantæ officinalis constituunt, ab Ipso sunt allata et octo propemodum lineis absoluta, scilicet 1:o *Nomen*, quo quævis planta officinalis Botanicis est nota, adeo ut ad genus et speciem relata optime nobis jam innotescat. 2:o *Synonymon* exposuit, quo veteribus nominabatur. 3:o Notitiam dedit *Loci*, utrum ab exteris adferenda, an in nostro climate proveniat, an culta vel sua sponte, annua vel perennis, crescat. 4:o *Nomen* addidit *Pharmaceuticum* et, quæ præsertim partes in usu sint, docuit. 5:o *Qualitatum* cognitionem dedit, si *sapida* fuerit, quo *sapore* suam exserat vim, si *odor gratus*, *suaveolens* &c. 6:o *Vires* exactissimus descripsit *f*). 7:o Præcipuos adtulit *Morbos*, ubi specifico modo agit, et tandem 8:o *Compositum*, si ejusmodi memoratu dignum fuisset. Tale est opus, quod immortalis HALLER tanta dignum censuit laude, et de quo celeb. VICQ D'AZYR minus favens judicium ferre sustinet. Atqui cujusnam horum testimonium præferatur, judices sint Materiæ Medicæ scriptores, quorum nuperrimi

f) Quæ nostris temporibus adeo celebrata fuerunt remedia specifica, in scriptis suis LINNÆUS dudum pro talibus etjam cognita adfert, quorum nominare liceat *Radicem Filicis maris*, quæ, ut arcanum remedium in Tænia debellanda, magno pretio a Gallorum Rege fuit emta, et *Geum urbanum*, cujus in febribus intermittentibus usum, ut novum detectum, proposuit D:us BUCHAVE Danus; quarum de *hac* tamen in *Materia Medica*, de *illa* in *Flora Svecica* mentio facta est.

rimi et egregii Profeff. D:ni BERGIUS et ANDR. MURRAY confitentur, LINNÆUM *præceptorem et ftatorem* facem Ipfis prætuliffe. Ne prætereamus nobil. D:um SCHREBER, qui novam nobis procuravit Materiæ Medicæ LINNÆI editionem, maxime adauctam, adeo ut, non quæ *Ipfe* folum obfervaverat poft impreffam primam editionem, fed etjam, quæ alii detexerunt *Illo* demortuo, in hac fecunda SCHREBERI editione fuerint adnotata. Verum quidem eft, nonnullos LINNÆO imputaviffe, Materiam Medicam infufficienti ratione fuiffe traditam, eo quod illam de *Regno Minerali*, ut et illam de *Animali* collectam omififfet; hos autem delegatos volumus ad Differtationes fub LINNÆI præfidio de his habitas, quarum *hujus* auctor fuit b. def. nobiliff. Reg. Colleg. Med. Affeff. LINDHULT et *illius* D:us SIDREN Profeff. Upfalienfium Celeberrimus. Cetera autem, quæ de LINNÆO, ut Materiæ Medicæ ftatore, dici queant, brevibus his complecti liceat Corollariis.

1:o *Simplicium exactiffimam dedit cognitionem, et quoad principia Botanica et vires, quæ hactenus omnino inter defiderata Materiæ Medicæ erant.* Etenim vires a fructificatione defumere docuit, habito fimul refpectu *Saporis*, *Odoris*, *Coloris* et *Loci* g), quo fimul novam omnino tradidit Theoriam, fcilicet: *Plantas, quæ genere conveniunt, virtute etjam convenire; quæ ordine naturali continentur etjam virtute propius accedere, quæ claffe naturali congruunt, etjam viribus quodammodo congruere*; quibus omnibus

C ex-

g) Vide Philofoph. Botanic.

expoſitis, Medicis Botanicis illam conciliavit facilitatem, ut, ubicunque terrarum fuerint jam conſtituti, de ſimplicium natura et indole certiſſime judicent; hinc eſt, quod, ſi illis offerretur planta hactenus ignota, modo unius alteriuſve plantæ ejusdem *Generis*, *Ordinis* vel *Claſſis* ſibi antea notas habuerint vires, illam in hocce vel illo morbo efficacem futuram affirmare non dubitent. Olim ex ignoratione *Claſſium Naturalium* varia exſtiterunt incommoda, adeo ut *Mercurialis* intrinſecus adhibita fuerit, cujus ſolummodo uſus externus eſt, *Heracleum* inter emollientia receptum, quamvis inter *Umbellatas* fruſtra hanc virtutem quæramus. Ad hoc etjam principium plures detectas habemus, quarum numeroſam cohortem heic ſiſtere poſſem, ſed exempli ſolum loco *Caſſiæ* genus adferre liceat, in quo, ob vim purgantem, *Sennæ* adeo inter Medicos invaluit uſus, ut omnem fere impleat indicationem; unde etjam pretio emitur ſæpe nimis magno, id quod Medicis Botanicis anſam dedit, novas ex eodem genere ſpecies experientiæ ſubjiciendi, quum *ſpecies ejusdem generis inprimis virtute conveniant*; ſic *Caſſia Liguſtrina et Chamæcriſta* ut purgantes fuerunt detectæ. Horum autem omnium fundamentorum in eruendis plantarum viribus, ſi quis optime gnarus eſſe cupiat, Diſſertationes de *viribus Plantarum*, *Sapore Medicamentorum*, *Odore Medicamentorum*, *Medicamentis Graveolentibus &c.* ab Illuſtr. LINNÆO editas, ſibi normam ſumat, in quibus ſufficienti Theoria omnia hæc tradita ſunt ſubſidia, quæ tanta omnino ſunt, ut Auctorem unius ejusmodi operis plus Medicinæ præſtitiſſe conſtet, quam forſitan præſti-

te-

terunt olim conjuncti, quotquot fuerint, Materiæ Medicæ scriptores.

2:o *Dudum nota et usitata propius determinare et ad species referre docuit;* ut enim *Species morborum* exacte esse determinandas quam maxime inculcavit, ita quoque *Speciem cujuscunque plantæ officinalis* distinctissime esse describendam voluit, quo, cognito morbo, medicamenti simul haberetur cognitio solidissima, quod fundamentum constituit omnis sanioris Medicinæ. Huc usque tantam, non inter Materiæ Medicæ scriptores solum, dissentionem, sed et Pharmacopolarum ignorantiam animadverterat tantam, ut opus hoc, si quid unquam, utilissimum judicaverit, & species rite describendas et determinandas in se susceperit, ne ulterius incerti essent Medici, de indole et natura simplicium, utque rite noscerent distinguere plantas. Quod ajunt, *quid pro quo* substituere, de Pharmacopolis nostris diu multumque valuit, quod eos Botanices ignaros prorsus fuisse demonstrat; at ex hac ipsa ignorantia quanta fuerint omni tempore mala, nullus ignorat. Sic Ipse LINNÆUS observavit, *Hypochæridem maculatam* pro *Arnica* fuisse substitutam, *Centauream scabiosam* pro vera *Scabiosa* et radicem *Hermodactyli* cum *Colchici* vel *Iridis* cujusdam radice fuisse commutatam. Unde facilis est conclusio, optima remedia in desvetudinem abire, eo ipso, quod substitutis aliis minus efficacibus, promisso effectu frustatus Medicus, culpam in medicamentum referat, quam in Pharmacopolam referre debuerat. Sic etjam de *Ipecacuanha* diu multumque fuit disceptatum;

 nunc

nunc enim ad *Loniceras*, nunc ad *Violas* fuit revocata, donec tandem nuperrime confliterit, illam *Pfychotriæ* effe fpeciem, id quod in reliquas fpecies hujus generis inquirendi magnum erit incitamentum. Præterea, quum unius hominis non fuerit opus, omnia ea rite determinare, quæ ignota erant, dum primus tenebras difcutere inciperet LINNÆUS, *Catalogum ignotorum* nobis reliquit, ut, quibus in pofterum contingeret Materiam Medicam tradere, hunc ante oculos haberent; cui vero placuerit melius ad hanc plantarum, quo ad fpecies ignotarum, enumerationem adtendere, conftabit maximam partem ante LINNÆI obitum dudum fuiffe detectam, tanta enim fuit et LINNÆORUM et *Illorum* Difcipulorum *b*) opera fedula. In his vero merito numerandus eft Cel. Nofter BERGIUS Hift. Nat. et Pharmac. Prof. longe digniffimus; nam Hic ille eft, qui exactiffime tales adhibuit, in opere fuo egregio, fpecierum determinationes, id quod præter alia multa Materiam *Ejus* Medicam nobilitat.

3:o *Nova Indigena introduxit i*) *vel frequentius ufurpare docuit, quo fimul Medicinam Domefticam per Sveciæ regiones ufitatam breviter expofuit, et loca natalia Plantarum apud nos indicavit.* De indigenarum plantarum ufu ante LIN-

---

b) Celeberrimus Prof. THUNBERG Rei Medicæ in hoc genere utiliffimum fefe præftitit & laudatiffimum.

i) Ad hanc methodum alii quoque operam fuam conferre voluerunt, inter quos Cel. KÖNIG, Danus, differtationem de *Remediorum indigenorum ad morbos cuivis regioni endemicos expugnandos efficacia*, edidit Hafniæ 1773.

Linnæum nullus fere recentiorum cogitaverat, vel si cogitatum fuisset, ob defectus in plantarum descriptionibus et virium genuina determinatione, omnem harum cognitionem et usum in desvetudinem tandem abiturum constat. Hinc opus illud aureum, *Floram Svecicam* loquor, conscripsit, cujus novam editionem dolemus omnes Linnæum *Filium*, ad unguem licet a se rite perductam, locupletissimam et ut typis mandaretur paratam, nobis qui communicaret, non supervixisse. Heic enim Gazam invenimus ditissimam rerum indigenarum non minus usus *œconomici*, quam *medici*; talem enim se heic præbuit Auctor, ut coronam civicam apud Romanos merito reportasset, nunc autem memoriam perennem et nostram admirationem, Ipsi post fata superstitem. Nam præterquam quod medicamenta indigena non possint non pretio constare multo minori exoticis, eo ipso etjam a nobis præferri merentur, quod sibi semper possint haberi similia, id est, bene dignota et optime collecta; quid? quod indigenorum habeamus plura *k*), quæ virtute exoticorum plantas longe antecellunt: qualem non dubitamus adferre *Dulcamaram*, cujus jam per spatium XL annorum in patria nostra multum invaluit usus, idque in summum ægrotantium emolumentum. Specifica enim virtute omnino commendabilis in *Rheumatismo*, *Arthritide*, *Scorbuto*,

k) Hinc quam iniqua sunt verba D:ni Vicq d'Azyr constat, ubi dicit: "Quoique il a fait des louables efforts pour substituer des plantes "indigenes aux etrangeres, nous ne pouvons dissimuler que cette produ"ction est peu digne de son auteur.

buto, *Ulceribus malignis.* Pari modo nos etjam plura docuit medicamenta indigena, e. gr. *Ledum palustre l)* quod nullam fere patitur comparationem; ut prætereamus plurima alia, quorum tamen exactissimam nobis dedit cognitionem in Dissertationibus, quarum tituli: *Arboretum svecicum*, *Frutetum svecicum*, *Flora alpina*, *Fraga vesca*, *Menthæ usus*, *Euphorbia*, *Hypericum*, *Dulcamara*, *de Ledo palustri*, *Purgantia indigena*, *&c.* nec non in *Itineribus* suis per *Scaniam*, *Vestrogothiam*, *Oelandiam et Gothlandiam.*

4:o *Exotica*, *quæ usus medici sunt*, *vel detexit vel determinavit*, *ut nobis jam constet*, *vel quibus in casibus omnem impleant indicationem*, *vel quibus etjam excipiantur aptis succedaneis*, *in quorum investigationem quam maxime erat intentus.* Dissertationes *Ejus* adferre liceat, optime hocce comprobantes corollarium, scilicet illas, quæ inscribuntur: *Ficus*, *de Cortice peruviano*, *Radix senega*, *Specifica Canadensium*, *Spigelia anthelmia*, *de Maro*, *Rhabarbarum*, *Lignum quassiæ*, *Medicamenta purgantia*, *Plantæ officinales*, *Opium*, *Opobalsamum declaratum*, *Lignum colubrinum*, *Fungus melitensis*, *Viola ipecacuanha*. *Plantæ rariores Camschatcenses &c.* ubi summa ope in id nisus est, ut lux late et diffuse spargeretur.

5:o *Simplicium*, *quoad multitudinem nimiam et usum rariorem*, *rigidissimam instituit censuram*, id quod præcipue *Dissertatione*, sub hoc titulo edita, ad unguem exegit, addita ad-

l) Celeb. Assess. Odhelius & Med. Prov. Doct. Björnlund egregia hujus plantæ ceperunt experimenta. Vid. Kgl. Vetensk. Acad. Handl.

adhuc alia, *Obſervationes in Materiam Medicam* ſiſtente; tantam enim in Pharmaceuticorum officinis inutilem videbat farraginem, confuſioni magis quam utilitati inſervientem, ut ſua mole ruerent omnino hæc ignorantiæ et vetuſtatis documenta. Hac admonitione factum quoque eſt, ut in tertia illa editione Pharmacopœæ Svecicæ, quam adornandam jam curat Reg. Collegium Medicum, omnia adeo funditus ſint deleta, quæ LINNÆUS olim exulare juſſerat, ut ſoli flores *Verbaſci* et *Primulæ veris* reſtent; ex iis autem, quæ introducenda propoſuerat, omnia fere civitate donata ſint.

6:o *In Venenatorum m) inquiſivit uſum, et doſin ſenſim determinare docuit.* Veneni nomine communi definitione illud venit, quod, exigua licet copia, vel in corpus receptum vel corpori adplicatum, ad vitæ actiones aut omnino impediendas, aut funditus delendas ſufficit. Nullum autem dari tale venenum, niſi a doſi, eo certius inculcavit, quo verius ſibi perſpectum habuit, ullum neque dari remedium Heroicum, niſi a venenatorum claſſe; unde etjam intenſius ſtuduit, ut metum demeret Medicis injuſtum, ab antiquitate relictum, illiſque animum adderet ad cautum omnino, ſed frequentiorem horum uſum. Ejusmodi autem remedia, ubi fuerint adhibita, cum grano ſalis porrigere docuit; nam ut vim ſuam plerumque exſerunt in Syſtema nervoſum, ita quoque, a minima incipi-

m) De venenis e regno vegetabili collectis heic inprimis ſermo eſt; venena enim e Regno lapideo corrigi vix poſſe contendebat.

cipiendo, ſenſim doſis eſt augenda, prout tulerint res circumſtantes. Horum exempli loco Diſſertationem de *Planta Cimicifuga* allegare ſufficiat.

7:o *Culturam plantarum medicinalium ad ungvem perduxit*, quæ adeo ad ſtatum rei medicæ perfectiorem reddendum pertinet, ut in ea fere verſetur cardo totius ſcientiæ Oeconomiæ medicæ. Qui autem hæc omnia rite noſcere deſiderat, perlegat Diſſertationes *Illius*, quæ inſcribuntur *Hortus Upſalienſis* et *Horticultura Academica*. Ex his ſubſidiis *Reg. Collegium Medicum*, cujus officii eſt ſic agere, ut ſtatus rei medicæ per Patriam noſtram, quam maxime fieri poſſit, emendetur et floreat, optima quæque in uſum Patriæ vertere voluit. Qui enim veterum jam videret hortos Pharmacopolarum per omnes Sveciæ provincias, Boreales etjam, inſtructos, unde maxima fere pars ſimplicium ipſis provenit, Patriæ noſtræ clima mutatum fuiſſe, facile ſibi perſvaderet. Celeb. Prof. BERGIUS, qui multiplici adeo nomine ſeſe Medicinæ utiliſſimum præbuit, LINNÆUM preſſo pede ſecutus, culturam *Rhei Palmati* in horto ſuo feliciter inſtituit, de cujus proventu illa nobis eſt Rhei collectio, ut Medici noſtrates rariſſime aliud præſcribant ægrotis, quam quod e ſolo Svecico provenerit *n*).

8:o *Modum colligendi et methodum exhibendi medicamenta propoſuit*. Etenim ut quam maxime differunt plantæ dum primo vere vel ſero proveniunt autumno, ita quoque

n) Vid. Decretum R. Collegii Medici 1783.

que earum collectio scite est instituenda; nam si *Radix Cariophyllatæ* foliis jam detrusis sumitur, tota vi aromatica destituitur, qua sola effectum prodit. *Radix Rhei* decennis esse debet, antequam in officinas Pharmaceuticas introducatur. *Hyperici flores* legendi priusquam sese omnino explicuerint, ut et *folia Ribis nigræ* dum prima explicationis signa produnt. Eadem etjam requiritur exacta cognitio circa methodum exhibendi, ne planta sicca pro viridi substituatur; sic enim *Gratiola* recens, purgans est efficacissimum, quæ antiqua iners omnino est; hinc quoque omnes plantæ *Tetradynamiæ*, quarum usus specificus in scorbuticis morbis, recentes haberi debent; ne de *Papavere* dicam, cujus lacryma lethæum perfundit somnum, dum semina vesca sunt.

9:o *Medicamentorum compositorum usum restrinxit.* Nescio equidem, utrum Medicinæ plus nocuerint medicamenta composita, an simplicium notitia confusa. Verum tamen est, compositorum usum, si de indagandis viribus medicamentorum agitur, semper et ubique fallere magistrum; nam *qui potest mederi simplicibus, frustra et dolose quærit composita*, dixit VILLANOVANUS. In compositis de cetero medicamentis non potest Medicus, quin, dum plurima adhibet, contraria contrariis commisceat, id quod ignorantiam prodit. Qui enim ad hanc regulam hujus etjam seculi celeberrimorum Medicorum opera examini subjicit, inveniet ipsum DE GORTHER et plures, qui medicamentis compositis valde addicti fuerunt, peccasse, id quod nostro, quo jam vivitur, tempore sedulo

obſervant, et ſimpliciſſima quæque adhibent medicamina, qui Medici fuerint noſtratium et in ſchola Linnæi edocti; Hic enim Præceptor ſummus, ſupervacanea raro dicens, multus tamen in hac re fuit, et non ſatis ſe dicere poſſe exiſtimavit.

Sed ſufficiant hæc, quæ de LINNÆO ſunt allata; nam dies mihi citius deficeret, quam de *Eo* dicendi materies. Ad plures abiit, et *Filius* in ſcientia a *Patre* ſecundus; Flebile Eheu! *Et quando vel pares invenient ſecula ullos?*

Tantum.